

Folkhälsoutveckling i Sverige.

Hur ser det ut idag?

Lerum 8 september 2009

Sarah Wamala

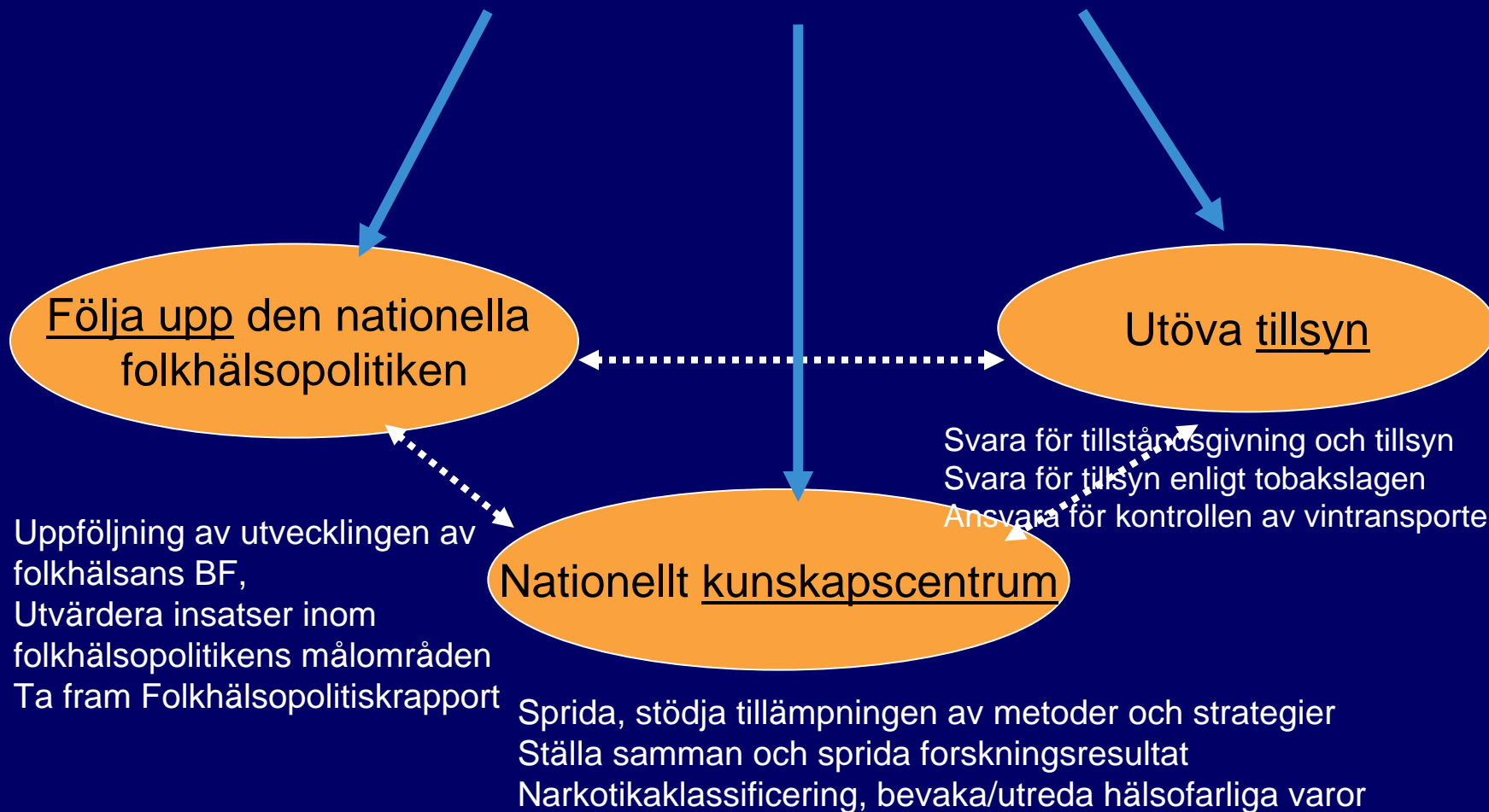
Statens folkhälsoinstitut

Uppgift för Statens folkhälsoinstitut

- Att främja hälsa och förebygga sjukdomar och skador
- Särskild vikt ska fästas vid de grupper som är utsatta för de största hälsoriskerna
- Verksamheten ska stå på vetenskaplig grund

Huvuduppgifter för Statens folkhälsoinstitut

Bakgrund

- 2003: Antogs de svenska nationella folkhälsomålen av riksdagen och det uppdrogs åt Folkhälsoinstitutet att följa upp dem.
- 2005: utvärderades måluppfyllelsen i den första folkhälsopolitiska rapporten
- Juni 2008: lade regeringen fram en förnyad folkhälsopolitik med fokus på två viktiga målgrupper: Barn och ungdom samt äldre, en kraftsamling på ANDT –området och satsning på ökad fysiskaktivitet (2007/08:110)
- Folkhälsorapporten utgör en viktig kontrollstation när det gäller att bedöma hur väl den svenska folkhälsopolitiken lyckats med sin måluppfyllelse
- Folkhälsopolitiska rapporten utvärderar folkhälsopolitiska åtgärder och ger förslag på förbättringar

Folkhälsopolitikens elva målområden

1. Delaktighet och inflytande
2. Ekonomiska och sociala förutsättningar
3. Barn och ungas uppväxtvillkor
4. Hälsa i arbetslivet
5. Miljöer och produkter
6. Hälsöfrämjande hälsosjukvård
7. Skydd mot smittspridning
8. Sexualitet och reproduktiv hälsa
9. Fysiskaktivitet
10. Matvanor och livsmedel
11. Tobak, narkotika, dopning och spel

- Folkhälsorapport 2009 ger ett mycket klart stöd till regeringens prioriteringen för folkhälsoarbetet när det gäller **barn, ungdomar och äldre**, samt främjande av **hälsosamma levnadsvanor**.

Folkhälsoutveckling i detalj

1. Levnadsvanor
2. Barn och ungdomars hälsa
3. Äldres hälsa
4. Sociala skillnader

Viktigaste anledningen till ökad medellivslängd

- Under de senaste tjugo åren har
  - dödligheten i hjärtinfarkt halverats
  - dödligheten i stroke minskat med en tredjedel.

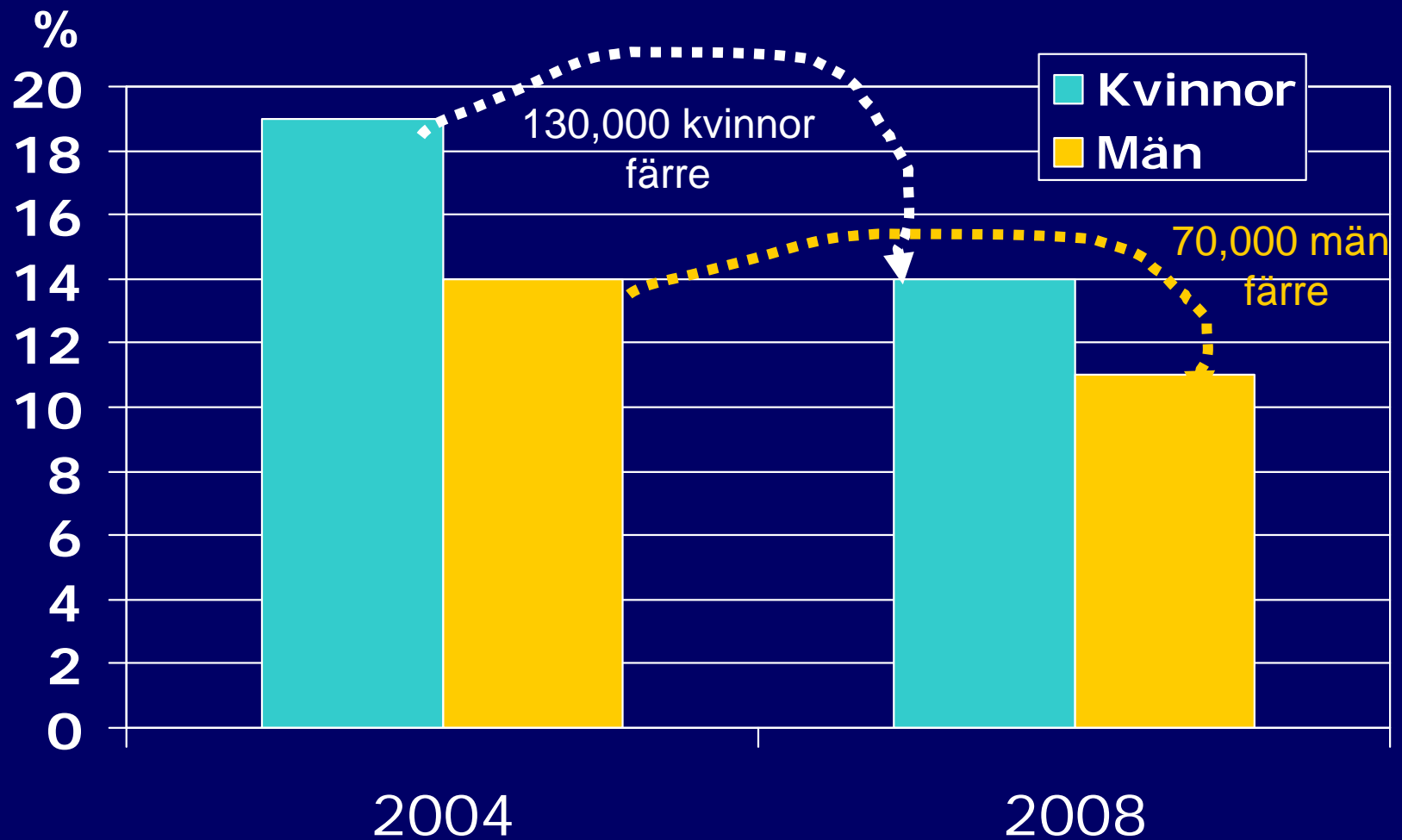

Vad har hänt?

- Minskad rökning
- Sjunkande blodfettsnivåer i befolkningen
- Sjunkande blodtrycksnivåer i befolkningen under senaste tio åren
- Ökad övervikt eller ökad fetma
- Fler barn och unga vuxna har blivit överviktiga de senaste 20 åren

Cigarette rökning i Sverige (2004-2008)

Röker dagligen i relation till Utbildningsnivå (2008)

Utbildningsnivå	Män	Kvinnor
Kort	16%	21%
Mellanlång	10%	13%
Lång	5%	8%

Sociala skillnader i
ohälsosamma levnadsvanor
är en utmaning som behöver
bredare insatser

Övervikt, fetma och fysisk aktivitet

Män och kvinnor, 2004 resp. 2008

	MÄN		KVINNOR	
	2004	2008	2004	2008
Övervikt	43%	42%	28%	28%
Fetma	11%	12%	11%	11%
Fysiskt aktiv (30 min/dag)	69%	65%	69%	64%

Endast 30% av patienterna får samtal om livsstil med sin läkare

FHI:s arbete med hälsofrämjande levnadsvanor (1)

Alkohol- och narkotikaförebyggande arbetet bör understrykas

- Regeringens kraftsamling på ANTD-området och nationella handlingsplanen (2009-2010)
- FHI:s fortsatta stöd och samordning för folkhälsoarbete kring ANTD-frågor i länsstyrelserna
- FHI:s tillsynsarbete är viktigt för minskad tillgänglighet särskilt för ungdomar
- FHI:s fortsatta arbete med ”Skolan förebygger”
- FHI:s Riskbruksprojekt och dess hälsofrämjande arbete inom hälso- och sjukvård, universitetet och företagsvård

Hälsofrämjande levnadsvanor (2)

- **Fortsatt förebyggande arbete med övervikt och fysisk aktivitet är viktigt.**
  - Nationell utvärdering av receptföreskriven fysisk aktivitet (FaR)
  - Sprida skriften FYSS 2008
  - Insatser mot ökad fysiskaktivitet och begränsat intag av sötsaker i skolan är viktigt - tillgänglighet betonas
- Utbildnings/fortbildningspaket avseende metoden motiverande samtalsmetodik och fysisk aktivitet på recept
- **Uppmärksamhetsvecka (Kom i Form vecka- vecka 16 2010)**

Aktivt arbete kring betydelsen
av samhällsplaneringen och
byggda miljö för fysisk aktivitet
är viktigt

- Hälsoskillnaderna mellan olika samhällsgrupper är betydligt mindre i områden med bra tillgång till grönområden.
- Ojämlighet i dödlighet minskade med 26% från allmänna orsaker och med 30% från hjärt- och kärlsjukdomar.
- Grupper som är mest utsatta och de har sämst ekonomi är de som drar störst nytta av en samhällsplanering där människor har ökad tillgång till natur och grönska.

Ref. Mitchell R och Popham F: Effect of exposure to natural environment on health inequalities: Lancet, 2008

FHI:s arbete med Byggd miljö och fysisk aktivitet

- Utveckla manualer för att främja fysisk aktivitet i samhällsplaneringen
- sprida kunskaper och erfarenheter om den byggda miljöns betydelse för fysisk aktivitet hos barn, vuxna och äldre.
- Sprida planeringsverktyg som hälsokonsekvensbedömningar och checklistor för hälsofrämjande bostads- och grönyteområden.

Barn- och Ungdomshälsa

- Bland **unga män** ökar dödligheten, till stor del beroende på alkohol- och narkotikarelaterade dödsorsaker, skador och självmord.
- Bland **unga kvinnor** har skett en ökning av andelen som rapporterar ångest, oro och ängslan från ca 10% 1990 till 30% 2005.
- Ca 10% av alla **barn** har upplevt våld i hemmet
- En liten andel av Svenska **skolbarn** är fysisk aktiva
- Kan **föräldrars hälsa** påverka deras barns hälsa?
  - yrkesverksam ålder har besvären ökat mer bland de yngre än bland de äldre. Kvinnor har genomgående mer besvär än män. Ständig trötthet är vanligast i åldern 25 – 44 år bland både kvinnor och män, en ålder då många har små barn

FHI:s arbete med barn och ungdomars hälsa

- Regeringsuppdrag: Barn och ungdomars psykiskhälsa - försökskommuner
- Regeringsuppdrag: Nationella strategi för föräldrastöd för alla föräldrar med barn upp till 18 år
- Regeringsuppdrag: Förebyggandearbetet med barn och ungdomar i olika risksituationer
- Regerings uppdrag: "Skolan förebygger" - mera hälsosam och hälsofrämjande skola

Äldres hälsa

- Utvecklingen av äldres hälsa inger både hopp och oro .
- **Många äldre har en alldeles utmärkt hälsa, dricker mindre än yngre, andel män som röker har minskat, samt andelen som ägnar sig åt fysisk aktivitet har ökat**
- Å andra finns det larmsignaler när det gäller dålig psykisk hälsa, hög andel av självmord och en hög medicinering med antidepressiva, lugnande tabletter och sömnmediciner i de äldsta åldersgrupperna.
- **En stor andel av ofrivilliga underviktiga äldre**

- Mera än hälften män (55 %) och kvinnor (51 %) i ålder 65-84 år använder blodtryckssänkande medicin.
- 35 % av äldre män och 29 % av äldre kvinnor använder blodfettssänkande medicin.
- 15 % av äldre män och 9 % äldre kvinnor använder diabetesmedicin.

Strategier för att främja äldres hälsa

- Ett effektivt folkhälsoarbete bland äldre som inkluderar möjligheterna till social och fysisk aktivitet och kontroll av övermedicinering är en central uppgift
- Folkhälsoarbete som stärker äldres egenmakt för ett hälsosamt åldrande.
- Äldres plats och status i samhället bör höjas på alla nivåer – en förutsättning för att öka äldres egenmakt
- **Möjligheterna att bryta en negativ hälsoutveckling bland de allra äldsta är av avgörande betydelse för möjligheterna att klara framtidens äldreomsorg och de stora sjukvårdskostnaderna**
- **Hälsofrämjande insatser bör intensifieras**

FHI:s arbete med äldres hälsa

- Regeringsuppdrag: Äldres hälsa - sociala mötesplatser för goda matvanor och fysisk aktivitet
  - Sprida kunskaper och erfarenheter om stödjande miljöer och metoder för goda matvanor och fysiskaktivitet.
  - Stärka ett stödjande förhållningssätt bland olika yrkeskategorier och frivilliga i bemötandet av äldre med syfte att skapa förutsättningar för socialt deltagande och hälsosamma mat- och motionsvanor.

FHI:s arbete med sociala skillnader i hälsa

- Regeringsuppdrag: Att analysera vilka lärdomar Sverige kan dra av WHO:s Marmots kommission för hälsans sociala bestämningfaktorer i samverkan med Socialstyrelsen
- Regeringsuppdrag: Hälsosituationen bland nationella minoriteter
- Utveckling av Jämlikhetsverktyg i genomförandet av folkhälsoarbete
- Statistik produktion - den Nationella folkhälsoenkäten, sedan 2004

Nationella Folkhälsoenkäten

- Vår största kartläggnings / uppföljningsarbete
- Stort urval (2009: 20 000 personer slumpmässigt, 65 000 inkl. tilläggsurval)
- Viktiga frågor om: hälsa, välbefinnande, läkemedelsanvändning, vårdutnyttjande, tandhälsa, levnadsvanor, ekonomiska förhållanden, arbete och sysselsättning, trygghet och sociala relationer samt bakgrunds frågor

Sammanfattning

- Den svenska folkhälsan är god – arbetet återstår när det gäller sociala skillnader
- Det svenska folkhälsoarbetet och folkhälsopolitiken är unika och av hög kvalitet - globalt sett.
- Regeringens finansiella anslag för folkhälsopolitiska åtgärder är utmärkt och ger folkhälsofrågor en skjuts framåt, högre status och hög relevans i samhället.
- Regeringens uppdrag till Folkhälsoinstitutet för olika insatser på folkhälsoområdet ligger rätt i tiden vad gäller aktuell folkhälsoutvecklingen
- En utmaning är att engagera flera unga män i folkhälsoarbete

”För samhällsutvecklingen är folkhälsa lika viktig som ekonomi och folkhälsofrågor bör därför ges den plats de förtjänar”

Ett stort tack!

www.fhi.se